

Svenska kyrkans positionspapper för rättvis och hållbar fred mellan Israel och Palestina

Sammanfattning

Svenska kyrkan verkar för en rättvis och hållbar fred, som bygger på det folkrättsliga ramverket¹ och är framförhandlad av konfliktens parter. Endast på fredlig väg kan konflikten nå en hållbar lösning. Det innebär en fred som garanterar såväl israeler som palestinier ett liv inom säkra och erkända gränser, där de har frihet och möjlighet att forma sin egen framtid. Svenska kyrkans syn på konflikten mellan Israel och Palestina grundas i folkrätten.

Utifrån detta antar vi följande strategiska positioner (en mer omfattande beskrivning av punkterna återfinns sist i dokumentet under kap. 4):

1. Svenska kyrkan stödjer och verkar för en av konfliktens parter framförhandlad och ömsesidigt accepterad lösning på konflikten med utgångspunkt i en tvåstatslösning utifrån de internationellt erkända 1967 års gränser. En lösning där israeler och palestinier garanteras möjligheten att leva i säkerhet sida vid sida inom säkra och erkända gränser och med ett gemensamt och öppet Jerusalem i enlighet med tidigare FN-resolutioner. Det innebär att Svenska kyrkan försvarar och respekterar Israels rätt att existera inom dessa gränser. Det innebär också att Svenska kyrkan erkänner och stödjer det palestinska folkets rätt till självbestämmande och upprättandet av en palestinsk stat, sida vid sida med staten Israel.
2. Svenska kyrkan bekräftar Israels rätt och skyldighet att skydda sin befolkning i enlighet med folkrätten.
3. Svenska kyrkan verkar för att Israels ockupation av det palestinska området, vilken på flera sätt bryter mot folkrätten, ska upphöra. Innan så har skett verkar Svenska kyrkan för att Israel ska fullfölja sina skyldigheter som ockupationsmakt i enlighet med fjärde Haagkonventionen och fjärde Genèvekonventionen.
4. Svenska kyrkan verkar för att Israels bosättningar på palestinskt område - inklusive östra Jerusalem samt den så kallade muren (separationsbarriären) avvecklas eftersom de strider mot folkrätten och utgör hinder för fred.
5. Svenska kyrkan verkar för att kränkningar av mänskliga rättigheter som begås av såväl den Palestinska myndigheten som Hamas gentemot den egna befolkningen upphör.
6. Svenska kyrkan verkar för att allt folkrättsvidrigt våld, övergrepp och attacker mot civila - oavsett förövarens bakgrund - upphör och att förövare lagförs för att undvika systematisk straffrihet.
7. Svenska kyrkan stödjer upprätthållandet av Jerusalems status som en öppen stad, delad mellan två folk och tre religioner, och med fri tillgänglighet till de heliga platserna garanterad i slutstatusförhandlingar i enlighet med folkrätten.
8. Svenska kyrkan verkar för att religionsfrihet och skydd för utsatta religiösa grupper och heliga platser garanteras.
9. Svenska kyrkan menar att försoning mellan rivaliserande palestinska grupper och territoriell enhet utgör viktiga komponenter för ett fritt, icke-diskriminerande och demokratiskt Palestina.
10. Svenska kyrkan verkar för obehindrat humanitärt tillträde till nödlidande människor, respekterat av alla involverade parter i enlighet med den internationella humanitära rätten.
11. Svenska kyrkan verkar för skydd för människorättsförsvarare och för att civilsamhällets organisationer ska kunna utföra sitt arbete ohindrat i såväl Israel som i Palestina.
12. Svenska kyrkan verkar för att genom policydialog minska ekonomiskt och politiskt stöd, såväl direkt som indirekt, till en fortsatt ockupationspolitik som förhindrar fredsprocessen.
13. När det gäller resor med grupper inom Svenska kyrkan åtar sig Svenska kyrkan att verka för ett etiskt, medvetet resande till Israel och Palestina.

1. Inledning

GRUNDEN FÖR SVENSKA KYRKANS ENGAGEMANG

I Svenska kyrkans församlingar finns ett stort engagemang för internationellt arbete, för rättvisa, fred och försoning. Det gäller inte minst Israel och Palestina, som är det område där Jesus levde och kristendomen växte fram och som därför har en särskild betydelse för många kristna över hela världen. Svenska kyrkans arbete i Israel och Palestina sträcker sig långt

¹ Folkrätten inbegriper den internationella humanitära rätten, de universella mänskliga rättigheterna, sedvanerätt och relevanta internationella konventioner.

tillbaka i tiden och Svenska teologiska institutet i Jerusalem spelar en central roll i det arbetet. Till engagemanget hör ekumeniska relationer med palestinska kristna, dialog och samverkan med judar och i ökande grad även muslimer. Genom Svenska teologiska institutet har ett stort antal medlemmar i Svenska kyrkan fått uppleva Israel och Palestina och fördjupat kunskapen om platser där många av bibelns berättelser utspelar sig. Givet detta långa engagemang och med tanke på Israel och Palestinas centrala roll för judar, kristna och muslimer över hela världen följer ett ansvar för Svenska kyrkan att fortsatt verka för rättvis fred, dialog och fördjupad kunskap.

Detta arbete är ett uttryck för kyrkans gränsöverskridande uppdrag: Som kristna är vi del av en global gräsrotsrörelse där människors tro, liv, bördor och erfarenheter delas. En kristen kyrka finns inte till för sin egen skull, utan har ett uppdrag som handlar om hela världen. Till detta hör att verka för rättvisa och social sammanhållning. Det betyder att vårt engagemang inte kan vara likgiltigt för livsvillkoren för de människor som lever i regionen. Av den anledningen behöver vi, som kyrka och biståndsaktör, även vara beredda att klä vår uppfattning i en politisk och folkrättslig språkdräkt. Att inte göra det vore att blunda för grundläggande frågor om rättvisa och mänsklig värdighet. Som det står i Lutherska världsförbundets dokument "Kyrkan i det offentliga rummet"²:

Gud älskar världen och upphör aldrig att vara engagerad i den. Denna djupa trosmässiga övertygelse ger kyrkorna motivation att engagera sig i det offentliga rummet. Gud skapade världen genom Ordet och gav den liv genom Anden... Gud valde att låta inkarnationen i Jesus Kristus visa för mänskligheten och hela skapelsen vem Gud är. Guds engagemang i världen förflyttar kyrkans teologi och praxis in i världen – in i det offentliga rummet.

Det finns få konflikter som påverkar världssamfundet så mycket som Israel-Palestinakonflikten. Konflikter i Mellanöstern har också inverkan på interreligiösa relationer världen över. De av Svenska kyrkans medarbetare som varit involverade i religionsdialog i Sverige kan vittna om hur erfarenheter från och händelser i Israel och Palestina kan skapa reella spänningar lokalt. Vi ser att religionsdialog är en nödvändig komponent i en freds- och försoningsprocess för att uppnå en rättvis och hållbar fred i Israel och Palestina. Det är också anledningen till att Svenska kyrkan deltar i och stöder interreligiös samverkan och religionsdialog i Israel och Palestina. Dessa insatser bidrar till att göra upp med nidbilder och fördomar om den andre. Genom detta arbete får också Svenska kyrkans församlingar värdefull kompetens i arbetet för dialog och samverkan lokalt i Sverige.

UTGÅNGSPUNKT FÖR SVENSKA KYRKANS STÄLLNINGSTAGANDE

Detta dokument syftar till att visa hur Svenska kyrkan i sin roll som aktör inom långsiktigt utvecklingsarbete, humanitärt arbete och internationell kyrkosamverkan verkar för att en långsiktigt hållbar och rättvis fred ska kunna uppnås mellan Israel och Palestina. Ett första positionspapper för långsiktigt hållbar fred mellan Israel och Palestina antogs av Svenska kyrkans nämnd för internationell mission och diakoni den 22 november 2012. En andra uppdaterad och reviderad version av positionspapperet antogs av Kyrkostyrelsen den 15 december 2016. Detta positionspapper utgör en uppdatering och revidering av den ursprungliga positionen för att spegla den utveckling som skett i området sedan hösten 2016. Dokumentet utgör ett förtydligande av Svenska kyrkans förståelse av vad

² https://www.svenskakyrkan.se/filer/SK17166_DTPW-Church_in_Public_Space_sv.pdf

en hållbar och rättvis fredlig lösning på konflikten innebär, och det uttrycker inriktning och åtaganden tillsammans med partnerorganisationer och kyrkor i regionen. Vidare uttrycker dokumentet ett antal ställningstaganden som ligger till grund för policydialog och policyutveckling i frågan. Liknande positionspapper om andra geografiska områden har tidigare upprättats och kan vid behov komma att upprättas. Därutöver har Act Svenska kyrkan positionspapper för ett antal tematiska frågor som genus och SRHR, social trygghet och rättvis fred.

Detta positionspapper rymmer inte en fördjupad teologisk diskussion kring olika aspekter av konflikten mellan Israel och Palestina. En teologisk grund till dokumentet finns dels i Svenska kyrkans internationella arbetes teologiska grunddokument³, dels i den breda internationella ekumeniska diskursen om rättvis fred⁴. Denna syn uttrycks närmare i Act Svenska kyrkans positionspapper om rättvis fred⁵. Dokumentet *Guds vägar – judendom och kristendom* som antogs av Kyrkomötet 2001 är en frukt av den judisk-kristna dialogen och fördjupar Svenska kyrkans förhållande till judendomen.⁶ I det dokumentet tar Svenska kyrkan avstånd från ersättningsteologi och andra tankemodeller inom kristen tradition som kan tolkas som antisemitism eller förakt för det judiska folket och försvarar judars rätt till sin historia, sin tro och sina seder. Utan att göra någon bedömning av politisk sionism eller den nutida staten Israel bekräftar *Guds vägar* också att "Landet" alltid haft en djup betydelse i judisk tradition: "Kärleken till och förbundheten med det land, där profeterna verkade och templet reste sig på det heliga berget, kan omöjligt tänkas bort ur det judiska folkets liv och historia. Vår respekt för judendomen bör omfatta även denna del av den judiska traditionen".

I dokumentet *Kairos Palestina – ett sannings ögonblick*, författat av palestinska kristna i december 2009, uttrycks en kristen palestinsk teologisk reflektion om konflikten och den palestinska situationen, vilket tillsammans med Svenska kyrkans svar på dokumentet utgör ytterligare en dimension av den teologiska bakgrunden till detta dokument.⁷ I enlighet med de ovan nämnda dokumenten accepterar inte Svenska kyrkan teologiska resonemang som osynliggör de judiska och palestinska folkens situation, motiverar antisemitism, kristofobi, islamofobi eller på annat sätt leder till kränkningar av mänskliga rättigheter.

SVENSKA KYRKAN I ISRAEL OCH PALESTINA

Svenska kyrkans internationella arbete

Svenska kyrkans internationella arbete i Israel och Palestina tar sin början redan 1947 i och med bildandet av Lutherska världsförbundet (LVF). I samband med staten Israels bildande 1948 och den därpå följande flyktingkrisen startade Internationella Röda Korset ett arbete med de palestinska flyktingarna på LVF:s sjukhus Augusta Victoria på Olivberget. 1950 tog sedan LVF över driften av

³ Se vidare det grundläggande styrdokumentet för Svenska kyrkans internationella arbete: *En livsbefrämjande tro som vår drivkraft*. Där beskrivs en kontextuellt medveten teologi.

[https://www.svenskakyrkan.se/filer/En%20livsbefr%C3%A4mmande%20tro%20som%20v%C3%A5r%20drivkraft%20-%20teologisk%20grundtext%20och%20styrdokument%20\(pdf,%206%20sidor\).pdf?id=1563989](https://www.svenskakyrkan.se/filer/En%20livsbefr%C3%A4mmande%20tro%20som%20v%C3%A5r%20drivkraft%20-%20teologisk%20grundtext%20och%20styrdokument%20(pdf,%206%20sidor).pdf?id=1563989)

⁴ Kyrkornas Världsråd, *Just Peace Companion*, 2011; Antonius Liegenhegener och Ines-Jacqueline Werkner, *Gerechter Krieg – gerechter Frieden* (Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2009); Sveriges kristna råd, *FRED – detta vill kyrkorna i Sverige*, 2010.

⁵ <https://www.svenskakyrkan.se/filer/9b977f22-a4a2-456a-970b-b568eb13d2c4.pdf?id=1570253>

⁶ <https://www.svenskakyrkan.se/guds-vagar---ett-inomkyrkligt-samtalsdokument>

⁷ <https://www.svenskakyrkan.se/kairopalestina>

sjukhuset - med stöd från bland andra Svenska kyrkan.⁸ Alltsedan dess utgör Augusta Victoria-sjukhuset en viktig del av Act Svenska kyrkans arbete i området.

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Jordanien och det Heliga landet (ELCJHL) välkomnades som medlem i LVF 1974 och är alltjämt en viktig samarbetspartner för Svenska kyrkan i Israel och Palestina, både genom våra kyrkorelationer och genom vårt stöd till långsiktigt utvecklingsarbete inom framför allt utbildningssektorn. 1949 startade den anglikanska kyrkan i Jerusalem ett humanitärt program för att stödja en del av de 726 000 palestinier som blivit flyktingar under det arab-israeliska kriget. Programmet växte till att bli Institutionen för service till palestinska flyktingar (DSPR). Då Mellanösterns kristna råd (MECC) bildades 1974 blev DSPR formellt en del av rådet, och har genom åren varit en annan nära samarbetspartner inom både det humanitära arbetet och utvecklingsarbetet.

Sedan andra Intifadans start år 2000 har Svenska kyrkans påverkansarbete fördjupats samtidigt som utsikterna för en hållbar fred har verkat alltmer avlägsna och situationen för den palestinska befolkningen stadigt förvärrats. Internationellt sker detta påverkansarbete bland annat genom Kyrkornas världsråd och det ekumeniska följeslagarprogrammet (EAPPI), ACT Alliance EU:s Mellanösterngrupp och EuroMed Rights, samt genom Act Svenska kyrkans observatörsmedlemskap i det Jerusalembaserade nätverket Association of International Development Agencies (AIDA). Centrala teman för detta påverkansarbete är upprätthållandet av den internationella humanitära rätten, skydd för mänskliga rättigheter och stöd till människorättsorganisationer.

I samband med Gazakriget 2008–2009 bildades ACT Palestine Forum (APF).⁹ APF har femton medlemmar, både lokala och internationella kyrkor och kyrkorelaterade civilsamhällesorganisationer. Svenska kyrkan blev formellt medlem 2011. APF:s huvudsyfte är att samordna humanitära appeller och insatser i Palestina, men forumet samverkar också i viss mån kring påverkansarbete. Svenska kyrkan har under flera perioder det senaste decenniet haft ett omfattande humanitärt arbete i Palestina, inte minst med fokus på Gaza efter de senaste årens krig.

Svenska kyrkan stöder idag Lutherska världsförbundets och Kyrkornas världsråds arbete kring fred och försoning i Israel och Palestina, och ser det interreligiösa arbetet som viktigare än någonsin i en mer och mer polariserad kontext. Under de senaste åren har två komponenter stärkts i Act Svenska kyrkans programverksamhet i Israel och Palestina. Det gäller arbetet för genusrättvisa, inte minst genom den Lutherska kyrkans jämställda familjelagstiftning, och resiliensarbetet i Palestina, dvs. lokalsamhällets mobilisering för att utifrån egna initiativ och prioriteringar förbättra sina levnadsvillkor och utkräva ansvar från lokala myndigheter.

Svenska teologiska institutet

Svenska teologiska institutet (STI) i Jerusalem är en del av Svenska kyrkans verksamhet och har varit en plats för lärande och möten över religionsgränserna sedan 1951. STI är ett teologiskt studieinstitut med inriktning på religionsteologi, religionsdialog och religionsmöten. Dåvarande Svenska Israelsmissionen tog 1944 initiativet att starta svensk verksamhet i Jerusalem. Svenska kyrkans mission

⁸ <https://jerusalem.lutheranworld.org/content/history-91>

⁹ <http://actpalestineforum.org/about/>

tog över ansvaret för STI 1976. Uppdraget är att utveckla och fördjupa frågan om kristnas möte med människor av annan tro, särskilt i mötet med judendomen.

Detta sker genom akademisk verksamhet med forskningsanknytning och deltagande i de dialoger som kan föras i Jerusalem, kortare och längre kurser av både akademisk och folkbildande karaktär, internationella kurser samt lokala program och utveckling av lokala kontakter. Genom dialogarbete och bildning kring möten med *den andre* bidrar STI till förståelse och tolerans, med syfte att motverka fördomar, antisemitism och xenofobi och bidrar på så sätt till en fredskultur.

Svenska kyrkans tidigare ställningstaganden

Detta positionspapper utgör en revidering och uppdatering av Svenska kyrkans internationella arbetes första position för en hållbar fred mellan Israel och Palestina, vilken antogs av nämnden för internationell mission och diakoni i november 2012. Även om det då var den första antagna sammanhållna positionen i frågan har Svenska kyrkan under de senaste decennierna bedrivit ett omfattande påverkansarbete inom frågor som ansvarsutkrävande för brott mot folkrätten, ett erkännande av Palestina och ursprungsmärkning av produkter från israeliska bosättningar på ockuperat palestinskt område. Detta arbete har innefattat olika typer av kampanjer, politiska initiativ, debattartiklar, delegationsresor samt framtagande av rapporter, och har ofta skett inom Svenska kyrkans olika ekumeniska nätverk.

Svenska kyrkans engagemang i Israel och Palestina har tidigare främst handlat om utvecklingsarbete och humanitärt arbete samt olika aspekter av religionsdialog och religionsstudier. Detta arbete har också inneburit teologisk reflektion tillsammans med partner i regionen. Under 1990-talet omarbetades en del gamla liturgiska texter, som kunde uppfattas som antisemitiska. Arbetet ledde 1998 fram till skrivelsen *Guds vägar – Judendom och kristendom*.

Våren 2004 startades HOPP-kampanjen (Häv OckuPationen av Palestina) av bland andra Svenska kyrkan.¹⁰ Kampanjen, som syftade till en rättvis fred i Mellanöstern, uppmanade bland annat till att ockupationen skulle hävas, att EU inte ska tillåta bosättningsprodukter att importeras inom ramen för handelsavtalet med Israel, och att konsumenter skulle undvika dessa varor.

Kairosdokumentet, *Kairos Palestina – Ett sanningens ögonblick*, (ofta förkortat KPD – Kairos Palestina-dokumentet) som skrevs 2009 har påverkat diskussionen om kyrkornas roll i konflikten. KPD är först och främst riktat till palestinska kristna men även till andra kristna i världen och ska uppfattas som ett teologiskt dokument som uppmanar alla palestinier till ickevåld: "Ett ord av tro, hopp och kärlek från det palestinska lidandets hjärta."¹¹ Med KPD, tillsammans med efterföljande dokument som *Cry for Hope - Ge oss hopp! En uppmaning till beslutsam handling* (2020)¹², följer en uppmaning till kyrkor i den världsvida gemenskapen att teologiskt reflektera och utifrån den reflektionen handla för fred och

¹⁰ Kyrkostyrelsen fattade beslut om deltagande redan mars 2003, i linje med KV:s uttalande 2001

<https://www.oikoumene.org/resources/documents/international-ecumenical-consultation-on-the-palestinian-israeli-conflict>

¹¹ Skrevs av en grupp palestinska kristna inom ramen för Kyrkornas världsråds "Palestine Israel Ecumenical Forum" (PIEF)

<http://www.kairospalestine.ps>. Mottogs den 15 december 2009 av 13 patriarker, ärkebiskopar och biskopar i Jerusalem som representerar de kristna kyrkoledarna i Israel och Palestina.

¹² <https://www.cryforhope.org/>

försoning i konflikten Israel och Palestina. I Svenska kyrkans svar på KPD påtalas att "Svenska kyrkan har ett moraliskt ansvar att tala för en fredlig och rättvis lösning på denna långa konflikt".¹³

2. Situationen i Israel och Palestina

HISTORISK ÖVERBLICK

Konflikten mellan Israel och Palestina har sin bakgrund i händelserna under första världskriget då britterna besegrade det ottomanska riket och övertog makten över det som då kom att heta Brittiska Palestina-mandatet. Genom den så kallade Balfour-deklarationen 1917 förklarade den brittiska regeringen att de "såg med gillande på upprättandet av ett nationellt hem i Palestina för det judiska folket". Samtidigt underströks att "intet skulle göras som kunde inverka menligt på de medborgerliga och religiösa rättigheterna för de icke-judiska samhällena i Palestina".¹⁴

1947 beslutade FN om delning av det brittiska protektoratet Palestina i en judisk och en arabisk stat.¹⁵ De araber som bodde i Palestina och grannländerna accepterade inte delningen. Situationen har lett till flera krig, stora flyktingströmmar, ett konstant krigsliknande tillstånd samt israelisk ockupation av palestinsk mark.

Den israeliska staten bildades 1948 och är internationellt erkänd inom den vapenstilleståndslinje – kallad den gröna linjen – som markerade slutet på det arabisk-israeliska kriget 1948–49. Ännu har det dock inte blivit någon fullt ut internationellt erkänd palestinsk stat då först Jordanien och Egypten, och sedan efter sexdagarskriget 1967, Israel, ockuperat det palestinska området. Palestinierna utgör än idag en av världens största flyktinggrupper och är utspridda i semipermanenta flyktingläger både på det palestinska området och i angränsande länder, samt fast boende i ett stort antal länder över hela världen.

Den mer än halvsekelånga israeliska militära ockupationen av det palestinska området står i centrum för dagens konflikt. Sedan 1967 har konflikten inneburit upprepade brott mot internationell humanitär rätt (IHL) och de mänskliga rättigheterna (MR) både på det ockuperade palestinska området och i Israel.¹⁶ Vid två tillfällen, 1987 och 2000, har det palestinska motståndet mot ockupationen resulterat i bredare uppror, kända som den första och andra intifadan. Politiskt har dessa både varit riktade mot den israeliska ockupationen och inåt mot det palestinska samhället. Särskilt under den andra intifadan eskalerade olika palestinska väpnade gruppers våld, inklusive attacker riktade mot israelisk civilbefolkning. Perioden för den tidigare positionens giltighet (2017–2021) präglades i stor utsträckning av Trump-administrationens Mellanösternpolitik. Ett antal avgörande politiska drag från

¹³ Utarbetat av Nämnden för internationell mission och diakoni på uppdrag från ärkebiskopen, undertecknat 4 juni 2010 och sänt "Till dem som skrivit och undertecknat Kairos Palestina dokumentet" med kopia till kyrkoledarna i Jerusalem.

<https://www.svenskakyrkan.se/kairospalestina>

¹⁴ Deklarationen blev ett rättesnöre under tiden som Palestina var ett brittiskt protektorat (1922–47). I längden kunde inte dessa båda principer förenas på ett sätt som både tillfredsställde de judar som flyttade till Palestina och den arabiska befolkningen som redan bodde där.

¹⁵ FN:s generalförsamlings resolution A/RES/181(II) Resolutionen gav araberna rätt till 45 % av landet, trots att de utgjorde 2/3 av befolkningen i dåvarande Palestina, medan judarna tilldelades 55 %. Jerusalem och Betlehem skulle stå under internationell kontroll för att säkerställa fri tillgänglighet till de heliga platserna.

¹⁶ Den resolution från FN som är central i synen på konflikten är säkerhetsrådets resolution 242 (S/RES/242) som antogs enhälligt 22 november 1967. Resolutionen kräver både ett israeliskt tillbakadragande från de områden som ockuperades under sexdagarskriget och en rättvis lösning på flyktingproblematiken. Folkrättsligt har säkerhetsrådets resolutioner en större tyngd än generalförsamlingens eftersom enbart säkerhetsrådsresolutionerna är bindande.

USA:s sida fick påtagliga konsekvenser på marken och för USA:s relationer med såväl Israel som med Palestina. I maj 2018 flyttade USA sin ambassad från Tel Aviv till Jerusalem, i strid med FN:s säkerhetsrådsresolution 478 och internationell konsensus om att Jerusalems status ska avgöras i kommande fredsförhandlingar mellan parterna. I samband med att ambassaden flyttades stängde USA ner sitt konsulat i östra Jerusalem och inrättade istället en sektion för palestinska ärenden inom den nyöppnade Israel-ambassaden. Några månader senare, i september 2018, stängde Trump-administrationen även PLO:s representationskontor i Washington DC, vilket innebar att USA inte längre hade några bilaterala diplomatiska relationer med palestinierna. Vidare avslutade USA i princip allt sitt bistånd till palestinierna, däribland ett omfattande stöd till FN:s organ för de palestinska flyktingarna, UNRWA, samt till sjukhusen i östra Jerusalem varav ett är Act Svenska kyrkans långvariga partner Augusta Victoria-sjukhuset. Sedan president Biden tillträdde har USA återupprättat delar av biståndet, bland annat det till UNRWA och sjukhusen i östra Jerusalem. Två ställningstaganden under president Trump avvek tydligt från internationell konsensus: att bosättningarna inte, per se strider mot internationell rätt (nov 2019) samt ett erkännande av Israels annektering av Golanhöjderna (mars 2019).

FN har i flera resolutioner slagit fast att ockupationen måste upphöra och att bosättningarna strider mot folkrätten, senast i säkerhetsrådsresolution 2334 (dec 2016)¹⁷, men de resolutioner som antagits både av generalförsamlingen och av säkerhetsrådet har inte implementerats.¹⁸ Flera initiativ till fredsförhandlingar har inletts under åren, bland annat Madridkonferensen 1991, Osloavtalet 1993, Camp David 2000 och Färdplanen för fred 2002. Inget av dessa initiativ har dock medfört varaktiga förbättringar av situationen. Våren 2022 är fredsprocessen helt avbruten och en hållbar lösning på konflikten ser mycket avlägsen ut.

KRÄNKNINGAR AV INTERNATIONELL HUMANITÄR RÄTT OCH DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

Under den tid som dessa fredsinitiativ har tagits har situationen för de människor som lever på ockuperat område gradvis förvärrats. Unilaterala åtgärder från Israel, såsom blockaden av Gaza, uppförandet av den mur som till stora delar löper på palestinskt område, ett utökat byggande av bosättningar, konfiskering av landegendomar och husrivningar på Västbanken inklusive östra Jerusalem, har medfört stora humanitära problem och strypt den ekonomiska utvecklingen av det palestinska området med en snabbt förvärrad fattigdom som följd.¹⁹

De senaste decennierna har de israeliska bosättningarna på ockuperad mark expanderat kraftigt.²⁰ Expansionen har lett till att mer privatägd palestinsk mark har konfiskerats och att den palestinska infrastrukturen försämrats genom det system av vägspärrar och andra avstängningar som Israel har upprättat på Västbanken. Den mur som uppförs av Israel, och som till 85 procent byggs på ockuperad mark, begränsar palestiniernas rörelsefrihet ytterligare och annekterar de facto ytterligare mark till

¹⁷ <https://www.un.org/webcast/pdfs/SRES2334-2016.pdf>

¹⁸ Förutom en stor mängd av resolutioner från FN:s generalförsamling är det tre resolutioner från säkerhetsrådet som är av extra vikt. Förutom resolution 242 (se fotnoten ovan) ger resolution 338 efter Yom Kippur-kriget 1973 resolution 242 en större folkrättslig tyngd. Resolution 1397, som antogs 2002 under den så kallade andra intifadan hänvisar till både resolution 242 och 338, men är även den första resolutionen antagen av säkerhetsrådet som talar om en tvåstatslösning.

¹⁹ UN OCHA: <https://www.ochaopt.org/>

²⁰ Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights and reports of the Office of the High Commissioner and the Secretary-General. A/HRC/31/43 (jan 2016) <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/267/89/PDF/N1626789.pdf?OpenElement> Uttalande FN:s generalsekreterare (jan 2021): <https://www.un.org/press/en/2021/sgsm20541.doc.htm>

Israel. Systemet med bosättningar medför en fortsatt mycket hög närvaro av såväl israelisk militär som civila säkerhetsföretag på Västbanken inklusive östra Jerusalem. Lokala och internationella företag som är verksamma på ockuperat område underlättar på olika sätt upprätthållandet och expansionen av bosättningarna. Företagen bidrar också till, och drar nytta av, konfiskering av palestinsk mark, olaglig naturresursutvinning på ockuperad mark och diskriminerande politik.²¹ Detta har sammantaget lett till försämrade försörjningsmöjligheter för flertalet palestinier och en havererad ekonomi, vilket har skapat ett samhälle som till stora delar är beroende av utländskt bistånd. Därtill förekommer en omfattande korrupktion inom den Palestinska myndigheten med ett svagt folkligt förtroende som följd.

I samband med ockupationen sker ett antal grova kränkningar av palestiniers mänskliga rättigheter. Konfiskeringen av privatägd mark innebär en kränkning av äganderätten, rätten till fri rörlighet inskränks genom systemet med avspärrningar, vägspärrar, bosättningar och annan begränsande infrastruktur. Tillämpningen av olika rättssystem för israeliska medborgare och palestinier utgör en kränkning av rätten till icke-diskriminering och likhet inför lagen. Ett växande antal palestinska, israeliska och internationella människorättsorganisationer har på senare tid beskrivit denna alltmer cementerade situation av ojämlikhet och diskriminering som apartheid.²² Även den Palestinska myndigheten (Västbanken) och Hamasstyret (Gaza) kränker systematiskt palestiniers mänskliga rättigheter genom repressiva straffsystem och inskränkningar i olika medborgerliga och politiska rättigheter. På Västbanken har den Palestinska myndigheten utökat sin makt över civilsamhällesorganisationer genom presidentdekret och förändringar av gällande lagstiftning. Yttrandefriheten och pressfriheten är kringskuren.²³ I Gaza utövar Hamas makt och repressiv kontroll över civilsamhället genom omfattande registreringar och kontroll av verksamhet.²⁴ Både Palestinska myndigheten och Hamas gör sig skyldiga till godtyckliga arresteringar och tortyr gentemot kritiker, däribland oberoende journalister, människorättsförsvarare och personer som är aktiva på sociala medier.²⁵

Civilsamhällets utrymme att agera har begränsats i både Israel och Palestina de senaste åren.²⁶ I Israel har handlingsutrymmet främst begränsats genom ny lagstiftning och ett hårdnande samtalsklimat dominerat av högnationalistiska strömningar med negativa uttalanden om och kampanjer mot israeliska människorättsorganisationer.²⁷ 2016 antogs en ny NGO-lag av det israeliska parlamentet Knesset som ställer särskilda krav på organisationer som får merparten av sin finansiering från utländska institutionella givare²⁸. Lagen har kritiserats av EU för att syfta till att begränsa utrymmet

²¹ Human Rights Watch: Occupation, Inc. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/israel0116_web.pdf

²² Human Rights Watch: A Threshold Crossed. Israeli Authorities and the Crimes of Apartheid and Persecution. Begreppet apartheid definieras på olika sätt av olika organisationer. Human Rights Watch definierar begreppet ur juridisk synvinkel med referens till FN:s apartheidkonvention och Romstadgan, medan exempelvis B'Tselem gör en politisk analys.

²³ <http://euromedrights.org/publication/increasing-hostility-towards-human-rights-organisations-in-israelpalestine-letter-to-eu-foreign-ministers/>

²⁴ Palestine EU Country Roadmap for Engagement with Civil Society 2018-2020 file:///C:/Users/johwassh/Downloads/joint_european_roadmap_for_engagement_with_civil_society_in_palestine_2018-2020_final_draft-version_2019-03-25.pdf

²⁵ Human Rights Watch: Two Authorities, One Way, Zero Dissent <https://www.hrw.org/report/2018/10/23/two-authorities-one-way-zero-dissent/arbiter-arrest-and-torture-under>

²⁶ Den oroande trenden har bland annat uppmärksammats av Europeiska rådet i Rådets slutsatser om fredsprocessen i Mellanöstern 18/01/2016 <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2016/01/18/fac-conclusions-mepp/>

²⁷ ACT Alliance EU och EuroMed Rights: <http://euromedrights.org/publication/increasing-hostility-towards-human-rights-organisations-in-israelpalestine-letter-to-eu-foreign-ministers/>

²⁸ https://m.knesset.gov.il/EN/News/PressReleases/pages/Pr12164_pg.aspx

för civilsamhället i Israel²⁹, och är främst applicerbar på israeliska MR-organisationer³⁰. Sommaren 2018 antogs den så kallade Nation State Law i Israel. Lagen uttrycker att rätten att utöva nationellt självbestämmande är unik för det judiska folket. Arabiskans status ändrades också från officiellt språk jämte hebreiskan till ett språk med en särskild status. Lagen har väckt starka reaktioner och många icke-judiska medborgare³¹ i Israel menar att den gör dem till andra klassens medborgare.

ESKALERANDE VÅLD

Israel har sedan 1980 formellt annekterat östra Jerusalem, vilket är i strid med internationell rätt och därför inte internationellt erkänt. Östra Jerusalems roll som ekonomiskt och politiskt nav för palestinierna har alltsedan dess kringskurits med hjälp av skärpta israeliska lagar kring uppehållstillstånd, bygglov, familjeåterförening och in- och utresor. De palestinska stadsdelarna i annekterade östra Jerusalem präglas av eftersatt samhällsplanering, ogenomträngliga regelverk och extrem bostadsbrist.³² Detta har lett till att det palestinska ekonomiska och politiska centrumet numera är flyttat till Ramallah. För många palestinier är det idag omöjligt att få tillstånd att besöka Jerusalem.

Under 2020 och 2021 har FN rapporterat en allvarlig ökning av våldsamma attacker från ideologiskt drivna israeliska bosättare på Västbanken. Attackerna riktar sig mot både personer och egendom och har varit särskilt omfattande under olivskörden då både palestinier, israeliska aktivister och olivträd utgjort måltavla. Israeliska bosättare som utsätter palestinier för våld åtnjuter i det närmaste total straffrihet.³³

Kvinnor och barn bär, som några av de mest utsatta grupperna i en väpnad konflikt, den dubbla bördan av ojämlikhet och förtryck i form av både ockupationen och repressiva och korrupsionsstyngda palestinska politiska styren i såväl Gaza som på Västbanken. Våld i hemmet och i nära relationer är ett utbrett problem i Palestina. Sociala normer, lågt arbetsmarknadsdeltagande och därmed låg ekonomisk status samt begränsad rörlighet till följd av osäkra transporter och återkommande kontroller är några av de faktorer som skapar ytterligare utsatthet för kvinnor och flickor. De senaste åren har det palestinska samhället blivit alltmer konservativt, inte minst sedan Hamas fick formell politisk makt, vilket ytterligare begränsat i synnerhet flickors, kvinnors och hbtqi-personers fri- och rättigheter³⁴. Även covid-19-pandemin har förstärkt flickors och kvinnors utsatthet när det gäller våld i hemmet, begränsad rörelsefrihet, och bristande ekonomisk egenmakt. Den förvärrade fattigdomen har också lett till försämrad hälsa bland barn och unga. Samtidigt har tillgången till hälso- och sjukvård minskat till följd av ekonomiska nedskärningar och den starkt begränsade rörelsefriheten för vård sökande och vårdpersonal.

Organiserade väpnade attacker mot israelisk civilbefolkning som exempelvis självmordsbombningar utförda av väpnade palestinska grupper har länge utgjort ett hot mot israeler och vardagslivet i Israel. Denna typ av terrorattacker kulminerade under den andra Intifadan och har sedan dess minskat. Samtidigt har sedan hösten 2015 ett stort antal attacker, framförallt knivdåd, utförts mot israelisk

²⁹ https://www.eeas.europa.eu/node/7228_en

³⁰ <http://www.haaretz.com/israel-news/1.730397>

³¹ Ca 26 procent av Israels befolkning är icke-judisk enligt Israels statistiska centralbyrå

<https://www.cbs.gov.il/en/mediarelease/Pages/2020/Population-of-Israel-on-the-Eve-of-2021.aspx>

³² Right to Development (2015) UN Habitat <https://unhabitat.org/right-to-develop-planning-palestinian-communities-in-east-jerusalem>

³³ <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/israelopt-un-experts-warn-rising-levels-israeli-settler>

³⁴ En liknande tendens av ökad konservatism syns även i det israeliska samhället.

civilbefolkning och militär. Även attacker där en gärningsman rammar folksamlingar med bil har ägt rum vid upprepade tillfällen under senare år. Attackerna beskrivs som "ensamvargattacker" och sprider stor rädsla.

Återkommande raketbeskjutning från Gaza mot södra Israel orsakar stort mänskligt lidande och många israeler runt gränsen till Gaza lider av stressymptom och ständig oro. Studier visar att en stor andel av barnen i Sderot, nära gränsen till Gaza, lider av rädsla, oro och posttraumatiskt stressyndrom efter Gazakrigen.³⁵ Med hänvisning till raketbeskjutningen och det hot den utgjorde mot israeliska civila anföll israelisk militär Gaza under vintern 2008–2009, 2012, 2014 och 2021. De senaste krigens enorma förstörelse av hus och infrastruktur har försatt området, som redan präglades av sårbarhet, ansträngd humanitär situation och instabilitet efter tidigare krig, i en utbredd humanitär kris. Kriget 2014 resulterade i det högsta antalet dödsoffer i Gaza sen 1967³⁶ och påverkade hela befolkningen i Gaza, i synnerhet kvinnor och flickor³⁷. Även det våldsamma bemötandet av de protester mot blockaden och för rätten att återvända till sina förfäders hemorter i dagens Israel, som ägde rum i Gaza under parollen *The Great March of Return*, har fört med sig bestående konsekvenser. Enligt FN³⁸ dödades 241 palestinier och 36 100 skadades, varav ca 8 000 beskötts med skarp ammunition, under de närmare två år (2018–2019) som fredagsprotesterna vid stängslet mot Israel pågick. I samband med protesterna dödades också en israelisk soldat och sju skadades. Idag är ca 80 procent av Gazas befolkning beroende av internationellt bistånd.³⁹ De psykosociala behoven i Gaza är enorma, med en instängd och krigstraumatiserad befolkning. Behovet av att bidra till konkreta insatser för ökade framtidsutsikter och hopp är påtagligt, inte minst när det gäller unga.

Trots det stora mänskliga lidandet har återuppbyggnaden dragit ut på tiden. Mycket av det som förstördes under kriget 2014 såsom hus, fabriker, jordbruk och andra försörjningsmöjligheter – har ännu inte återuppbyggts. Israel upprätthåller alltså en mycket omfattande blockad av Gaza genom dess kontroll av gränser, luftrummet och kusten, vilket inte minst har försvårat det humanitära tillträdet. Omfattande importrestriktioner av exempelvis byggmaterial har lett till akut brist på bostäder, näst intill obefintlig vattenrening och dagliga strömavbrott. Även den palestinska politiska splittringen försvårar återuppbyggnaden.

Gaza blir mer och mer obeboeligt, 96 procent av vattnet är förorenat⁴⁰ och infrastrukturen – inklusive hälsosystemet, el- och vattenförsörjning samt vattenrening har svårt att klara trycket från den växande befolkningen. Blockaden, som även Egypten upprätthåller, har haft förödande konsekvenser för befolkningen i Gaza och bidragit till utbredd arbetslöshet och fattigdom. Gaza har en ung befolkning med dystra framtidsutsikter, arbetslösheten i åldern 15–29 år uppgick 2020 till ca 70 procent⁴¹. De industrier som står för den huvudsakliga försörjningen i Gaza – jordbruk, fiskeri, bygg och tillverkning – har alla påverkats kraftigt av blockaden. Det är extremt svårt att bedriva någon form av handel – både inom det ockuperade palestinska området och i relation till andra länder. Blockaden begränsar

³⁵ Enligt det israeliska traumacentret Natal: <https://www.natal.org.il/en/>

³⁶ UNOCHA <http://gaza.ochaopt.org/2016/02/reconstruction-of-15-per-cent-of-homes-destroyed-or-severely-damaged-during-the-2014-hostilities/>

³⁷ UNOCHA: *The Gaza Strip: the long-term impact of the 2014 hostilities on women and girls*
<https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-203648/>

³⁸ <https://www.un.org/unispal/document/two-years-on-people-injured-and-traumatized-during-the-great-march-of-return-are-still-struggling/>

³⁹ <http://www.unrwa.org/where-we-work/gaza-strip>

⁴⁰ https://www.btselem.org/gaza_strip/20200818_gaza_water_scarce_polluted_mostly_unfit_for_use

⁴¹ <https://gisha.org/updates/11544>

också kraftigt människors möjlighet att resa, besöka familjemedlemmar, söka jobb, samt få tillgång till sjukvård och annan service

PALESTINSK SPLITTRING OCH SITUATIONEN FÖR PALESTINSKA KRISTNA

Det palestinska folket är idag splittrat, inte minst geografiskt inom det palestinska området och i diasporan. Efter valet 2006 är palestinerna även splittrade politiskt mellan Fatah – det ledande politiska partiet inom den palestinska befrielse rörelsens organisation PLO – och Hamas – ett islamistiskt parti knutet till den muslimska brödraskapsrörelsen och terrorklassat av bland annat EU⁴². Fatah kontrollerar idag den Palestinska myndigheten och den palestinska politiska makten på Västbanken, medan Hamas styr i Gaza. Splittringen mellan Hamas i Gaza och Fatah på Västbanken utgör ytterligare en försvårande faktor för palestinernas strävan efter självbestämmande. Planerade val har skjutits upp vid flera tillfällen och det palestinska folket har därmed inte haft möjlighet att välja politisk representation sedan valet 2006. Rörelserestriktioner och därmed närmast obefintliga exportmöjligheter har, tillsammans med politisk splittring, skapat ett stort beroende av utländskt bistånd och försvårar den fortsatta utvecklingen av en hållbar inhemsk ekonomi. Utsikterna för en hållbar palestinsk stat ter sig idag mycket begränsade

Den alltmer utsatta situationen för palestinska kristna är en oroande trend. Under 1920-talet utgjorde kristna en tiondel av befolkningen i det Brittiska mandatet. Idag utgör kristna runt en procent av den palestinska befolkningen. De kristna drabbas på samma sätt som övriga palestinier av ockupationens politiska, sociala och ekonomiska effekter, men har tack vare bättre internationella nätverk och olika socioekonomiska faktorer i många fall lättare att hitta jobb eller andra möjligheter att bosätta sig utomlands. De palestinska kristna upplever idag en ökad oro för religiöst radikala grupper, såväl muslimska som judiska, vilket ytterligare bidrar till osäkerhet inför framtiden.⁴³

VÄGAR MOT ÖKAT PALESTINSKT SJÄLVBESTÄMMANDE

En alltmer långvarig och institutionaliserad ockupation ledde palestinerna att söka självbestämmande genom andra kanaler än de strandade fredsförhandlingarna. 2011 inleddes en process att söka palestinskt medlemskap i FN och dess olika organ och 2012 gav FN:s generalförsamling Palestina observatörsstatus som icke medlemsstat, samma status som Vatikanstaten har.⁴⁴ Palestina hade innan dess erhållit medlemskap i andra internationella organ såsom UNESCO, Group of 77, IOC och Arabförbundet. 2014 erkände Sverige Palestina som en självständig stat. Till dags dato har 136 av FN:s 193 medlemsstater erkänt Palestina, inklusive Brasilien, Indien, Island och nio EU-medlemmar (Sverige inräknat⁴⁵). Vatikanstaten har också erkänt Palestina och diskussioner om erkännande pågår i flera europeiska länder.

Efter påtryckningar från det palestinska civilsamhället anslöt sig Palestina 2015 till Romstadgan för Internationella brottsdomstolen (ICC) och godtog dess jurisdiktion att utreda och åtala individer misstänkta för att ha begått krigsbrott, brott mot mänskligheten och folkmord i Palestina, oavsett

⁴² <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/terrorist-list/>

⁴³ Sabella (2015) The Status of Christians within Palestinian and Arab Society: Identity at a Transitional Time in Palestine-Israel Journal of Politics, Economics and Culture Vol 20(4)&21(1)

⁴⁴ General Assembly resolution A/RES/67/19

⁴⁵ Övriga åtta EU-medlemmar erkände Palestina innan de blev medlemmar i EU.

nationalitet.⁴⁶ Domstolen har också jurisdiktion att utreda och åtala palestinska medborgare som misstänkts ha begått dessa brott utanför Palestina. Efter Palestinas anslutning till Romstadgan har ICC:s åklagare inlett en preliminär undersökning av uppgifter om brott mot stadgan i Palestina sedan den 13 juni 2014. Den preliminära undersökningen syftar till att fastställa huruvida det finns skäl att genomföra en fullständig utredning. Palestinas anslutning till domstolen skapar nya förutsättningar att häva den straffrihet som präglat konflikten, och i stället utkräva ansvar och straff för brott begångna i Palestina och av palestinska medborgare. De nya juridiska förutsättningarna att kunna hålla förövare ansvariga kan också få en avskräckande effekt. Under senare år har dock domstolen utsatts för hård press av inte minst Israel och USA. President Trump införde i 2020 sanktioner mot domstolens chefsåklagare och ytterligare en högt uppsatt representant i protest mot domstolens förfarande gällande misstanke om brott begångna i Afghanistan och Palestina. Sanktionerna upphävdes senare av president Biden. Även frågan om huruvida domstolen har jurisdiktion över Palestina har varit omdiskuterad, men i februari 2021 presenterade dåvarande chefsåklagare Bensouda en utredning som slår fast att ICC har jurisdiktion över det palestinska området, dvs. Gaza och Västbanken inklusive östra Jerusalem.⁴⁷

ANTISEMITISM

Förekomsten av antisemitism är ett allvarligt problem med långa rötter i historien, i Sverige och runt om i världen. Antisemitism är ett samhällsproblem som förekommer i flera olika grupper, miljöer och politiska inriktningar. Enligt Forum för levande historia och Svenska Kommittén mot antisemitism finns den grävsta antisemitismen inom högerextrema och extrema islamistiska grupper⁴⁸. Konflikter i Mellanöstern, inte minst Israel-Palestinakonflikten, används ibland för att exploatera eller stimulerar fördomar eller fientlighet mot judar⁴⁹. På senare tid har en rad deklarerationer om antisemitism antagits eller lanserats. I januari 2020 ställde Sveriges regering sig bakom International Holocaust Remembrance Alliance, IHRA:s arbetsdefinition av antisemitism, inklusive den tillhörande listan med exempel⁵⁰. I mars 2021 lanserades *Jerusalem Declaration on Antisemitism*⁵¹ av en grupp akademiker från Israel, USA och Europa. Ungefär samtidigt presenterades *The Nexus Document: Understanding Antisemitism at its Nexus with Israel and Zionism*⁵². I alla tre definitionerna står det klart att antisemitism kommer till uttryck också i Israel-Palestinakonflikten. Det är till exempel antisemitiskt att hålla judar kollektivt ansvariga för staten Israels agerande eller att förneka judar i staten Israel rätt till självbestämmande. Samtidigt gör definitionerna tydligt att kritik av staten Israels politik och stöd för palestiniers krav på rättvisa och självbestämmande inte i sig är uttryck för antisemitism.

3. Svenska kyrkans roll

Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan. Tillsammans är vi Kristi kropp – olika delar, ömsesidigt beroende av varandra. Svenska kyrkan är kallad att verka globalt och lokalt för en helad

⁴⁶ ACT Alliance EU, March 2015: Palestine and the International Criminal Court.

Coalition for the International Criminal Court: Fact sheet – Palestine joins the International Criminal Court https://actalliance.eu/wp-content/uploads/2016/04/faq-on-palestine-and-the-icc-act-alliance-eu_03_2015.pdf.

⁴⁷ <https://euromedrights.org/publication/icc-investigation-in-palestine-opens-a-long-awaited-path-to-justice/>

⁴⁸ <https://antisemitismdaochnu.se/>

⁴⁹ <https://skma.se/antisemitism/>

⁵⁰ <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism>

⁵¹ <https://jerusalemdeclaration.org/>

⁵² <https://israelandantisemitism.com/wp-content/uploads/2021/03/The-Nexus-Documents-Understanding-Antisemitism-At-Its-Nexus-With-Israel-And-Zionism.pdf>

och rättvis värld som bärare av försoningens teologi. Den kärlek som Gud visade genom att låta sin son bli människa för att frälsa världen, tvingar oss att arbeta i försoningens tjänst. Vi är kallade att verka och ta ställning för den som befinner sig i en utsatt eller marginaliserad position.

Svenska kyrkan, på egen hand och tillsammans med våra partner i Israel och Palestina samt i våra ekumeniska nätverk, använder vår identitet som kyrka och utforskar de möjligheter som det ger för att verka för fred och försoning i konflikten mellan israeler och palestinier.

I enlighet med Kyrkornas världsråds policy för Palestina och Israel utgår vårt påverkansarbete från de människor som lider i den rådande situationen. Tillsammans vill vi verka för en framförhandlad hållbar fred till gagn för såväl israeler som palestinier. Mer än ett halvt sekel av ockupation har skördat människors liv och kränkt både israelers och palestiniers rättigheter samtidigt som konflikten mellan folken har fördjupats. De lokala kyrkornas liv och vittnesbörd leder oss i bön och handling för en rättvis fred. Vi stödjer och slår följe med grupper på båda sidor som arbetar för fred och försoning och respekt för folkrätten, inte minst genom arbetet för mänskliga rättigheter och interreligiös dialog.

Svenska kyrkan tar avstånd från alla försök att använda religionen till att ställa människor mot varandra och underblåsa konflikten utifrån etniska eller religiösa uppdelningar. I stället vill vi använda Svenska kyrkans position i samhället samt vårt deltagande i kyrkliga, interreligiösa, ekumeniska och andra nätverk för att i ett påverkansarbete på nationell, regional och global nivå främja respekt för de mänskliga rättigheterna och försoning mellan konfliktens parter. Genom samverkan med våra lokala partner samt andra aktörer som delar vår grundsyn på konflikten hoppas vi kunna ge ökad synlighet för våra samarbetspartners arbete i regionen samt bedriva policydialog som främjar en rättvis och hållbar fred i konflikten samt upprätthållandet av folkrättens principer.

Svenska kyrkan menar att det bästa sättet att främja de mänskliga rättigheterna och främja en rättvis och hållbar fred är att utgå från folkrätten – den internationella humanitära rätten, de universella mänskliga rättigheterna, sedvanerätt och relevanta internationella konventioner. Svenska kyrkan vill verka för en rättvis och hållbar fred framförhandlad av konfliktens parter inom detta folkrättsliga ramverk, vilken garanterar såväl israeler som palestinier ett liv inom säkra och erkända gränser och fria möjligheter att forma sin egen framtid.

Som humanitär biståndsaktör genomför Act Svenska kyrkan projekt och insatser som är kvalitetssäkrade genom att de uppfyller *Core Humanitarian Standards*.⁵³ Vi arbetar humanitärt genom partners väl förankrade i den palestinska kontexten och i det palestinska samhället. De humanitära insatserna koordineras oftast genom ACT Palestine Forum och partners inom ACT-alliansen. Som aktör inom det långsiktiga biståndet arbetar Act Svenska kyrkan bland annat med att stärka civilsamhällets organisationer, rättighetsfrågor, stöd till utbildningsinsatser och sjukvård. Svenska kyrkan folkbildar och informerar om situationen i området och bedriver policydialog för en hållbar och rättvis fred. Vi arbetar tillsammans med systerkyrkor och ekumeniska nätverk för att stödja teologisk reflektion och ekumenisk och interreligiös dialog.

⁵³ <https://www.corehumanitarianstandard.org/the-standard>

ANTISEMITISM

Det åligger Svenska kyrkan, som kyrka, samhällsaktör och röst i Israel-Palestinadebatten, att uppmärksamma och motverka alla former av antisemitism, både inom och bortom vår egen kyrka, oavsett om den förekommer medvetet eller omedvetet. Som evangelisk-luthersk kyrka är vi väl medveten om att vår egen tradition rymmer smärtsamma exempel på hur kristna övergav och till och med förföljde Jesus eget folk. Därför har Svenska kyrkan ett ansvar att hantera frågan om antisemitism med särskild försiktighet och ödmjukhet. I vår kyrka vill vi arbeta för att göra upp med allt som kan tolkas som antisemitism eller förakt för det judiska folket och försvara dess rätt till sin historia, sin tro och sina seder. Svenska kyrkans åtaganden och arbete mot antisemitism återfinns såväl i arbetet i församlingar och stift som i den internationella verksamheten, liksom i samverkan i Europa och genom att vara en röst för religionsfrihet och judiskt liv.⁵⁴

De definitioner av antisemitism som beskrivs i kapitel 2 utgör viktiga och användbara verktyg för att vägleda oss i arbetet med att motverka antisemitism. De två dokumenten *Jerusalem Declaration on Antisemitism* och *The Nexus Document: Understanding Antisemitism at its Nexus with Israel and Zionism* kan ses som en utveckling av de skrivningar som ryms inom IHRA:s arbetsdefinition av antisemitism. Medan mycket i de tre deklARATIONERNA är samstämmigt har författarna av de två senare också gått in på frågan om vad de anser *inte* är antisemitism. I debatten förekommer ibland ogrundade anklagelser om antisemitism som riskerar att tysta legitim kritik av israeliska överträdelser eller försvåra förespråkandet av palestiniernas rättigheter. Detta underminerar det demokratiska samtalet och riskerar att undergräva angelägna ansträngningar för att motverka faktisk antisemitism.

4. Svenska kyrkans position

Utifrån den redovisade bakgrunden om Svenska kyrkans roll i relation till våra partner och ekumeniska nätverk har Svenska kyrkan antagit följande övergripande position.

Svenska kyrkan verkar för en rättvis och hållbar fred, som bygger på det folkrättsliga ramverket och är framförhandlad av konfliktens parter. Endast på fredlig väg kan konflikten nå en hållbar lösning. Det innebär en fred som garanterar såväl israeler som palestinier ett liv inom säkra och erkända gränser, där de har frihet och möjlighet att forma sin egen framtid. Svenska kyrkans syn på konflikten mellan Israel och Palestina grundas i den internationella rätten. Utifrån detta antar vi följande strategiska positioner. Dessa är baserade på folkrätten, tidigare ställningstaganden i Svenska kyrkans beslutande organ, samt grundade i Kyrkornas världsråds och Lutherska världsförbundets ställningstaganden i frågan.

- 1. Svenska kyrkan stödjer och verkar för en av konfliktens parter framförhandlad och ömsesidigt accepterad lösning på konflikten med utgångspunkt i en tvåstatslösning utifrån de internationellt erkända 1967 års gränser. En lösning där israeler och palestinier garanteras möjligheten att leva i säkerhet sida vid sida inom säkra och erkända gränser och med ett gemensamt och öppet Jerusalem i enlighet med tidigare FN-resolutioner. Det innebär att Svenska kyrkan försvarar och respekterar Israels rätt**

⁵⁴ <https://via.tt.se/pressmeddelande/arkebiskop-jackelen-i-oppet-brev-till-statsministern-infor-konferensen-for-hagkomst-av-forintelsen-och-bekampande-av-antisemitism?publisherId=1344892&releaseId=3308243>

att existera inom dessa gränser. Det innebär också att Svenska kyrkan erkänner och stödjer det palestinska folkets rätt till självbestämmande och upprättandet av en palestinsk stat inom säkra och erkända gränser, sida vid sida med staten Israel. Svenska kyrkans ställningstagande tar sin utgångspunkt i tidigare FN-resolutioner och folkrättsliga principer vilket innebär ett stöd för en tvåstatslösning. En tvåstatslösning baserad på 1967 års gränser förutsätter att frågan är integrerad i slutstatusförhandlingar vilka också tar upp frågor som rätten till återvändande och statusförändringar relaterade till konflikten vilka ägt rum före 1967. Denna position innebär därför också ett stöd för andra lösningar som tillgodoser de båda folkens rätt till självbestämmande i statsstrukturer som utövar sin politiska makt med full respekt för varje individs mänskliga rättigheter, och som accepterats av parterna i slutstatusförhandlingar. Svenska kyrkan verkar för att palestiniernas rätt till självbestämmande erkänns och respekteras. Vidare stödjer Svenska kyrkan bildandet av en demokratisk palestinsk stat inom internationellt erkända gränser, eller annan framförhandlad lösning som respekterar rätten till självbestämmande. Palestiniernas lagligen valda politiska representanter måste erkännas och respekteras som sådana. Det innebär också ett erkännande av de palestinska flyktingarnas rätt till återvändande eller kompensation i enlighet med relevanta FN-resolutioner och en framförhandlad permanent lösning på flyktingsituationen.

2. Israel har rätt och skyldighet att skydda sin befolkning i enlighet med folkrätten.

Israels självständighet sedan statens bildande 1948 måste värnas och respekteras. Israel har legitima säkerhetsintressen vilka måste skyddas i enlighet med folkrätten. Skydd mot kränkningar och hot mot Israels territoriella integritet måste garanteras av det internationella samfundet i enlighet med relevanta FN-resolutioner.

3. Israels ockupation av det palestinska området bryter på flera sätt mot folkrätten och måste upphöra. Innan så har skett behöver Israel fullfölja sina skyldigheter som ockupationsmakt i enlighet med fjärde Haagkonventionen och fjärde Genèvekonventionen.

Israels ockupation medför en rad brott mot folkrätten och utgör kärnan i dagens konflikt och är ett avgörande hinder för fred och utveckling. Relevanta FN-resolutioner som kräver ett slut på ockupationen måste höras. Det internationella samfundet och i synnerhet de stater som skrivit under Genèvekonventionerna har en skyldighet att verka för att ockupationen upphör. Innan så har skett måste Israel fullfölja sina skyldigheter som ockupationsmakt gentemot den ockuperade civilbefolkningen i enlighet med Genèvekonventionerna samt fjärde Haagkonventionen. Detta gäller även de av Israel annekterade områdena östra Jerusalem och Golanhöjderna. Svenska kyrkan anser vidare i enlighet med internationell folkrättsexpertis att Israel de facto fortfarande ockuperar Gazaremsan genom en fullständig kontroll av området i kraft av den blockad som fortfarande råder.

4. Israels bosättningar på palestinskt område - inklusive östra Jerusalem samt den så kallade muren (separationsbarriären) strider mot folkrätten och utgör ett hinder för fred.

All förflyttning av den egna befolkningen till ockuperat område strider mot den fjärde Genèvekonventionen och utgör ett hinder för fred. Expansionen av befintliga bosättningar och etableringen av nya utgör ett effektivt hinder för en hållbar palestinsk stat, samt kränker individens rättigheter och inskränker möjligheterna för en hållbar försörjning för många palestinier. Den del av muren som löper på ockuperat palestinskt område är olaglig enligt ett utlåtande i den internationella domstolen i Haag och måste avvecklas.

5. Palestinska myndighetens och Hamas kränkningar av mänskliga rättigheter måste upphöra. En stor del av de rättighetskränkningar som äger rum i Palestina är en konsekvens av den israeliska ockupationen. Dock är både Palestinska myndigheten och Hamas ansvariga för regelbundna kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter såsom rätten till liv, frihet och personlig säkerhet och rätten att inte utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Även yttrandefriheten och mötesfriheten kränks för såväl civilsamhällesaktörer som studenter och politiskt aktiva. Sociala medier övervakas och kritik mot det politiska styret eller en viss partitillhörighet har lett till arresteringar och hot. På samma sätt är pressfriheten hotad. Journalister och medieinstitut attackeras, inte minst vid negativ rapportering om palestinska ledare⁵⁵. Situationen för kvinnors mänskliga rättigheter är mycket allvarlig i Palestina. Flickor och kvinnor fortsätter att diskrimineras i både juridisk och praktisk mening⁵⁶.

6. Allt folkrättsvidrigt våld, övergrepp och attacker mot civila - oavsett förövarens bakgrund - behöver upphöra och förövare lagföras.

Oavsett om det utövas av israeliska militära styrkor eller av palestinska väpnade grupper kräver vi ett stopp av allt våld som står i strid med folkrättens principer. Icke-våldsliga initiativ till konfliktlösning skall stödjas. Våld mot civila får aldrig utgöra en del av vägen mot en hållbar fred. De som är ansvariga för brott mot krigets lagar skall ställas till ansvar. Detta innebär att stödja och skydda den Internationella brottmålsdomstolens (ICC) utredning av situationen i Palestina, för att ansvar ska kunna utkrävas från de israeler och palestinier som begått olagliga handlingar.

7. Jerusalems status som en öppen stad, delad mellan två folk och tre religioner, och med fri tillgänglighet till de heliga platserna ska upprätthållas.

Jerusalems slutliga status är ett internationellt ansvar i enlighet med relevanta FN-resolutioner och måste beslutas i enlighet med folkrätten som en del av de slutgiltiga fredsförhandlingarna. Israels annektering av östra Jerusalem saknar folkrättslig grund och är inte erkänd av det internationella samfundet. Förflyttning av israelisk civilbefolkning till bosättningar i östra Jerusalem strider mot folkrätten. Innan slutstatusförhandlingar har genomförts måste Israel, i egenskap av ockupationsmakt, garantera öppen tillgång till de heliga platserna.

⁵⁵ <https://www.hrw.org/news/2016/08/29/palestine-crackdown-journalists-activists>

⁵⁶ Commission on the Status of Women (CSW): *Situation of and assistance to Palestinian women Report of the Secretary-General* http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/CN.6/2016/6 UN Women Palestine: *Facts and Figures: Ending Violence against Women* <http://palestine.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>

8. Religionsfrihet och skydd för utsatta religiösa grupper och heliga platser måste garanteras.

Spänningar mellan religiösa grupper utgör ett hot mot fred. Svenska kyrkan stödjer arbetet för interreligiös dialog och samförstånd och motsätter sig polariserande retorik och handlande. Religiösa aktörer från både majoritets- och minoritetreligionerna måste involveras i arbetet för att minska religiösa spänningar och i skapandet av inkluderande samhällen.

9. Försoning mellan rivaliserande palestinska grupper och territoriell enhet utgör viktiga komponenter för ett fritt, icke-diskriminerande och demokratiskt Palestina.

Den politiska splittringen mellan rivaliserande palestinska grupper, främst Fatah och Hamas, utgör ett hinder för framväxten av en palestinsk stat. De palestinska interna stridigheterna måste lösas inom demokratiska system och institutioner och de olika beväpnade fraktionerna måste avväpnas. Avtalet mellan Israel och den palestinska myndigheten om *rörelsefrihet och tillträde*, vilket garanterar den territoriella enheten i det palestinska området, utgör en förutsättning för en hållbar palestinsk ekonomi och måste implementeras. Ökande grader av repression från såväl Fatah som Hamas, och en omfattande korruption utgör ytterligare hinder för förverkligandet av en demokratisk palestinsk stat.

10. Alla parter måste respektera obehindrat humanitärt tillträde till nödlidande människor i enlighet med den internationella humanitära rätten.

Det humanitära tillträdet ger humanitära organisationer möjlighet att nå kvinnor, män, barn och ungdomar i nöd. Rörelsefriheten för internationella såväl som lokala humanitära organisationer och FN-personal inklusive lokalanställda måste garanteras. Möjligheten att leverera material som behövs för att genomföra humanitära insatser får inte inskränkas. Humanitära projekt som involverar konstruktion, utbyggnad eller rehabilitering av infrastruktur får inte hindras och måste garanteras skydd. Dessutom begränsas det humanitära tillträdet av att vissa länder och givare förhindrar humanitära organisationer att kontakta Hamas i Gaza, och av att Egypten oftast håller gränsen till Gaza stängd. Även den palestinska splittringen begränsar tillträdet. Åtgärder som hindrar en smidig leverans av humanitärt bistånd är oacceptabla. I de fall biståndsfinansierade byggnationer rivs eller konfiskeras av israeliska myndigheter bör givarna, i detta fall EU och dess medlemsländer, fördöma agerandet och utkräva kompensation, samt överväga så kallad *deduction*, dvs. att summan för det förstörda biståndet dras av från EU:s bilaterala stöd till Israel.

11. Människorättsförsvare och civilsamhällets organisationer ska kunna utföra sitt arbete ohindrat i Israel och Palestina.

Svenska kyrkan oroas av det krympande utrymmet för civilsamhällets organisationer att verka både i Israel och i Palestina. Lagstiftning och dekret vilka försvårar för människorättsorganisationer att utöva sitt arbete riskerar att underminera såväl demokratin i Israel som den demokratiska utvecklingen i Palestina. Smutskastningskampanjer från statliga såväl som ickestatliga aktörer mot

människorättsförsvarare och civilsamhällesorganisationer utgör ett allvarligt hot mot det demokratiska utrymmet.

12. Svenska kyrkan verkar för att genom policydialog minska ekonomiskt och politiskt stöd, såväl direkt som indirekt, till en fortsatt ockupationspolitik som förhindrar fredsprocessen.

Ockupationen innebär en rad brott mot folkrätten. Direkt eller indirekt stöd till en fortsatt ockupation ska därför undvikas. Metoder som avser att förhindra ekonomiskt stöd till ockupationen är legitima vägar att arbeta för fred. FN:s säkerhetsrådsresolution 2334 som antogs i december 2016 ålägger medlemsstaterna att i alla relevanta förehavanden skilja mellan staten Israel och bosättningarna på ockuperad mark. Resolutionen stärker EU:s så kallade differentieringspolicy som går ut på att inte inkludera bosättningarna och bosättningsrelaterade aktiviteter i EU:s och medlemsstaternas bilaterala relationer med Israel. Svenska kyrkan ställer sig bakom de riktlinjer om ursprungsmärkning av varor producerade på ockuperad mark som antogs av EU-kommissionen i november 2015⁵⁷. Ursprungsmärkning utgör ett viktigt verktyg för konsumentupplysning och möjliggör för konsumenterna att välja om man vill köpa produkter av det Israel som man respekterar och försvarar – det vill säga det internationellt erkända Israel (1967 års gränser) – och välja bort produkter från bosättningar på ockuperat palestinskt område som är olagliga enligt folkrätten. En annan metod kan vara olika former av påtryckningar (exempelvis genom fondinnehav, aktiv värdepappersförvaltning eller företagsdialoger) mot företag som har verksamhet i bosättningarna eller på ett väsentligt sätt bidrar till infrastrukturen för ockupationen, eller vars agerande på annat sätt försvårar upprätthållandet av internationell humanitär rätt. I februari 2020 lanserades FN:s databas över företag med affärsverksamhet kopplad till bosättningarna⁵⁸. Databasen, som ska uppdateras kontinuerligt, utgör ett viktigt verktyg för att främja företagande som respekterar de mänskliga rättigheterna. Dessa metoder får dock aldrig användas för att söka underminera Israels rätt att existera som självständig stat inom erkända gränser. Svenska kyrkan verkar för en hållbar palestinsk ekonomi med minskat beroende av israeliska regleringar för infrastruktur, export och import, naturresursanvändning, rörlighet för arbetskraft och andra liknande faktorer.

13. När det gäller resor med grupper inom Svenska kyrkan åtar sig Svenska kyrkan att verka för ett etiskt, medvetet resande till Israel och Palestina.

Detta innebär inte minst ett moraliskt och ekonomiskt stöd till de lokala kristna som utgör kontinuiteten med den första kristna kyrkan och som värnar om de heliga platserna. De kristna är i stor utsträckning beroende av inkomster från turismen för att kunna leva vidare i det Heliga landet. Därför åtar sig Svenska kyrkan att verka för att det egna resandet när så är möjligt ska främja den turismnäring som palestinska kristna livnär sig av.

⁵⁷ https://ec.europa.eu/delegations/israel/documents/news/20151111_interpretative_notice_indication_of_origin_of_goods_en.pdf

⁵⁸ <https://www.omvarlden.se/opinion/debatt/vi-valkomnar-fns-databas-over-foretag-med-investeringar-i-bosattningar>

Giltighet

Denna position antogs av kyrkostyrelsen den 16 juni 2022 och gäller tills vidare. En revidering av positionen kan ske i det fall situationen i konflikten mellan Israel och Palestina förändras på sådant sätt att en revidering anses nödvändig.